

Har du sagt opp fastlegeavtalen din uten noen til å ta over?

AKTUELT I FORENINGEN

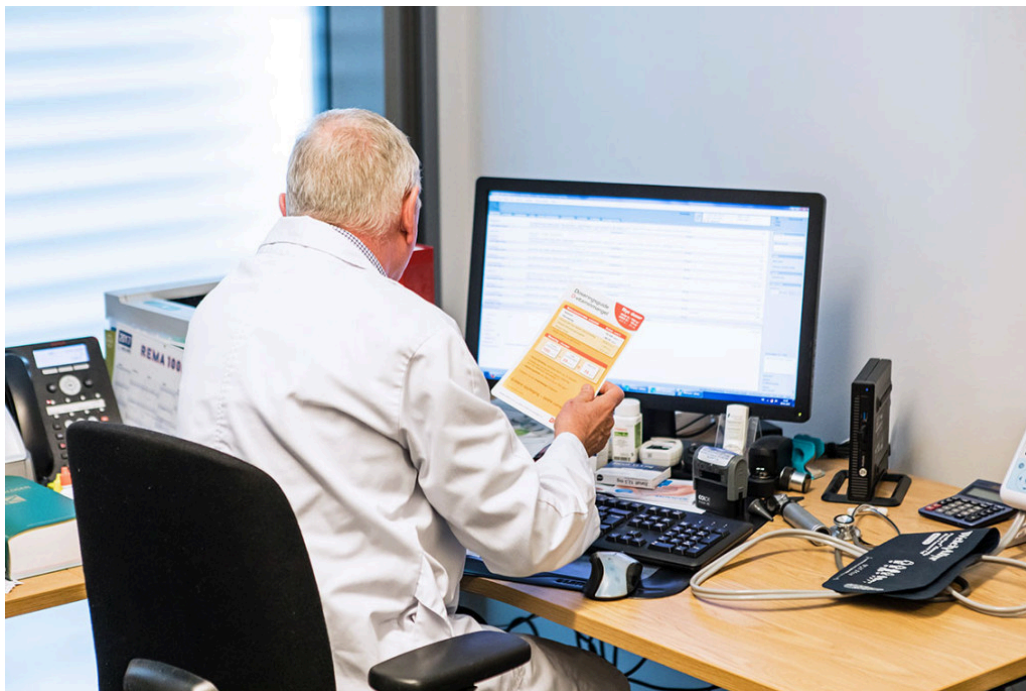
HANNE RIISE-HANSEN

ØYVIND ANMARKRUD

ja@legeforeningen.no

Avdeling for jus og arbeidsliv

På grunn av dagens fastlegekrise opplever mange fastleger at det er få eller ingen som vil overta avtalehjemmelen og praksisen etter at avtalen er sagt opp. Legeforeningen ivaretar medlemmenes interesser i disse sakene.

BISTAND TIL FASTLEGER: Avdeling for jus og arbeidsliv har de siste årene bistått i et stort antall saker der ledige avtalehjemler ikke blir besatt. Illustrasjonsfoto: Legeforeningen/ Thomas B. Eckhoff

Rekrutteringen av næringsdrivende fastleger er dessverre blitt svært krevende i mange kommuner. Juristene i Legeforeningens Avdeling for jus og arbeidsliv har de siste årene bistått i et stort antall saker der ledige avtalehjemler ikke blir besatt. I denne situasjonen oppstår det en rekke juridiske problemstillinger knyttet til ansvaret for praksisen, ledig hjemmel, utlysninger og kommunal innløsning. Situasjonen er krevende både for kommunen og legen, og i vår bistand ønsker vi å finne konstruktive løsninger basert på partenes rettigheter og plikter i gjeldende regelverk.

Lovverk og rammeavtaler

Kommunen er etter helse- og omsorgstjenesteloven og fastlegeforskriften ansvarlig for fastlegeordningen. Samtidig regulerer rammeavtalene mellom Legeforeningen og henholdsvis KS og Oslo kommune partenes rettigheter og plikter når det gjelder blant annet utlysning, tildeling av hjemmel til ny lege og overdragelse av praksis.

I rammeavtalene ligger bestemmelsene om kommunens plikt til å utlyse hjemler med eksisterende lokalisering og legens rett til overdragelse av praksis. Kommunen kan ikke flytte, inndra eller omgjøre hjemmelen uten avtale med fratreddende lege. Dette ble bekreftet av Sunnmøre tingrett i en dom i 2018 der legen var representert av advokat fra Legeforeningen.

Utløsning av hjemmelen og rekrutteringstiltak

Det er ingen absolutt regel om hvor mange ganger kommunen må utlyse hjemmelen. Dersom det er behov for flere utlysninger for å få inn en lege i praksisen, må kommunen gjennomføre det, i prinsippet helt til enten ny lege kjøper praksisen eller kommunen finner alternative løsninger, for eksempel ved å innløse praksisen.

De aller fleste kommuner opplever rekrutteringssvikten i fastlegeordningen, og en sentral løsning på krisen lar vente på seg. Legeforeningen anbefaler derfor lokal dialog om rekrutteringstiltak som kan øke mulighetene for å få hjemmelen besatt, både i enkelttilfeller med ledige hjemler og som generelle ordninger i kommunen. Flere kommuner har iverksatt en rekke tiltak, i mange tilfeller etter påvirkningsarbeid og bistand fra tillitsvalgte og Legeforeningens jurister. Legeforeningen utarbeidet en veileder høsten 2021 om lokale avtaler for å rekruttere og beholde fastleger. Den finnes på legeforeningen.no.

Når oppsigelsestiden har utløpt

Ved utløp av oppsigelsestiden uten at ny, fast hjemmelshaver er på plass, bortfaller legens listeansvar. Kommunen har ansvaret for å ivareta pasientene på fastlegelisten, da primært ved å innta en vikar i praksisen. Legen står

imidlertid fremdeles som eier av praksisen, og kan ha forpliktelser når det kommer til internavtaler og avtaler med tredjepersoner.

Ansvaret for utgiftsdekning er ikke regulert eksplisitt i det sentrale avtaleverket. Legeforeningen mener at kommunen er forpliktet til å sikre at fratrede lege praksisutgifter dekkes dersom vikaren ikke dekker alle utgiftene. Dette fordi kommunen benytter fratrede lege praksis til å yte lovpålagte fastlegetjenester. Unntak kan tenkes dersom praksiskostnadene er uforholdsmessig høye.

Kommunal innløsning

Verken legen eller kommunen kan *kreve* at kommunen innløser praksisen – det må avtales. Det har skjedd i mange tilfeller de seneste årene. Alternativet for kommunen, der de ikke får på plass en ny fast hjemmelshaver, kan være kostbare vikarløsninger og «vikarstafett», mye tid til administrasjon, misnøye i befolkningen og svekket pasientsikkerhet. Dette skaper også uforutsigbarhet for fratrede lege.

Kommunen må ved innløsning kompensere legen økonomisk for at hen ikke får overdratt praksisen til tiltredende lege. Prisen og andre vilkår skal fastsettes gjennom forhandlinger med kommunen. Legen bør derfor ikke samtykke til en innløsning før det er oppnådd enighet med kommunen om pris og andre vilkår.

Ved verdsettelsen av hjemmelen er det naturlig å se til verdsettingskriteriene som legges til grunn i nemnds- og omsetningspraksis.

Det er ulike følger av kommunal innløsning. I noen tilfeller setter kommunen inn en ansatt lege i praksisen, og i andre tilfeller har hjemmelen blitt tildelt næringsdrivende lege som da ikke trenger kjøpe ut fratrede lege, gjerne kombinert med supplerende økonomiske tiltak.

Dersom kommunen skal gå inn som eier eller leie ressurser av gjenværende leger i samme gruppepraksis, er det viktig at det oppnås avklaringer også med disse legene. Dette blant annet for å unngå at stadig færre leger i praksisen blir sittende igjen med alt ansvar for driften.

Bistand fra Legeforeningens jurister

Legeforeningens jurister har bistått innenfor en rekke problemstillinger knyttet til oppsigelse av fastlegehjemmel.

Vi sikrer legenes rettsikkerhet og interesser, til og med i rettsmeklinger og rettssak. Det er en fordel om legen tar kontakt tidlig i prosessen.

Du kan nå oss på telefon 23 10 90 00 alle hverdager kl. 0900–1130 og kl. 1200–1500.

Ved selskapsrettslige spørsmål i forbindelse med kommunal innløsning, kan du kontakte Skattebetalerforeningen, som Legeforeningen har en avtale med.

Publisert: 24. oktober 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.15.14

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2025. Lastet ned fra tidsskriftet.no 26. desember 2025.